

A megújhodott Akadémia

A Magyar Tudományos Akadémia az 1994. évi XL. törvény, az egész magyar tudományosság képviselőjében fogja végezni tevékenységét. Ez azt jelenti, hogy a törvény értelmében a több mint tizezer doktorból és kandidátusból álló tudományosan minősített kutatóból hatezer vállalta a köztestületi tevékenységet, s közülük kétszáz — választás alapján — részt vesznek a közgyűlés munkájában.

Az említett törvény következtében megszűnik a Tudományos Minősítő Bizottság és az egyetemi feladata lesz az új egyetemi doktori fokozat odaitélése és a habilitációs eljárások lefolytatása. Ez lehetővé teszi a fokozatok korábbi elnyerését, de egyben figyelmeztet az egyetemek felelősségére a színvonal biztosítása érdekében.

Az Akadémia a törvény értelmében megkezdte az ún. Doktori Tanács megalakítását, amely huszonöt tagból áll, és az a feladata, hogy kialakítsa e cím feltételeinek meghatározását és az eljárás lefolytatását. Az „akadémiai doktorok” feltehetőleg előnyben részesülnek az akadémiai levelező és rendes tagok választásánál.

A fokozatok és a címek eme változása különválasztja az egyetemek és az Akadémia feladatait, de felhívja a figyelmet az összehangolás szükségességére és az olyan rendszer kialakítására, amelyet mind a hazai, mind a nemzetközi kutató-társadalom elfogad.

Az egyetemi tudományos kutatások közös vizsgálata lehetőséget nyújt az iskolák, irányzatok és módszerek elismertetésére és szükséges kiemelésére. A fiatal kutatók itt szerzik meg a szükséges felkészülést, és innen indulhatnak el tudományos pályájukon. Az utánpótlás fontos kérdéséről van tehát szó, amelynek feltárása és megválaszolása érinti a kutatás egészét.

A múltban sok vita folyt arról, hogy a Magyar Tudományos Akadémia tartson-e fenn intézeteket, melyek mindenekelőtt az alapkutatásokat végzik. A törvény kimondja, hogy az intézetek az Akadémia hatáskörébe tartoznak, változatlanul megőrizve önállóságukat. Működésüket az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa irányítja a Kutatói Fórum javaslatai alapján. Munkaterveiket maguk határozzák meg.

Ma az intézetek legfőbb gondja az, hogy a Parlament a működésükhöz szükséges gazdasági eszközöket milyen mértékben bocsátja rendelkezésre, s ezekkel hogyan tudnak élni. Az intézeti felülvizsgálatok eredményeket mutattak fel, s általában helyeselték fennmaradásukat. Közben sokan külföldre távoztak, s létszámleépítésekre is sor került. Erről a Magyar Tudományban az elmúlt években sok vita folyt. Vannak, akik helyeslik a hosszabb külföldi tartózkodást, mások agy-elszi-

vásznak tekintik. Az ország helyzetéből és a kutatás jelentőségének elismeréséből kiindulva lehet a kérdésre válaszolni.

Az Akadémia szervezete már az elmúlt években átalakult, a törvény a változásokat egységbe foglalta. Az Akadémia feladatait az elnök irányítja, akit munkájában az elnökség mint tanácsadó testület támogat, és támaszkodik az ún. Vezetői Kollégiumra, amelynek tagjai az elnök, az alelnökök, a főtitkár és helyettesei, akik a három tudományterület egy-egy képviselőjét felkéri a Kollégium munkájában való részvételre.

A törvény a Magyar Tudományos Akadémia gazdasági helyzetét megerősítette azzal, hogy egyes ingatlanokat az Akadémia tulajdonába adott. Az intézetek épületi állami tulajdonban maradtak, azok kezelésével az Akadémia rendelkezik. Megjegyzem, hogy a Doktori Tanács, az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa és a Vagyonkezelői Kuratórium tagjait az 1995-ös januári közgyűlés fogja megválasztani.

Ezek a változások azt jelentik, hogy a Magyar Tudományos Akadémia a jogfolytonosságot és a folyamatosságot érvényesítve új feladatokat lát el. A változások végigviteléhez bizonyos idő szükséges, de az elhatározások új utakat jelölnek ki az akadémiai jövőbeli tevékenységében.

A Magyar Tudomány — mint azt eddig is tette — a kutatás egészének és egyes részleteinek bemutatása mellett törekszik arra, hogy az Akadémia megújulásában szerepet vállaljon. Feladatunknak tartjuk, hogy a törvény és az októberben megszavazott alapszabály értelmében figyelemmel kísérjük a gyakorlati alkalmazást, a szükséges módosításokat és az eljárási problémákat. Külön gondot fordítunk az egyetemi tudományos élet jelenségeinek bemutatására, és ezzel együtt az egyetemi doktori fokozatok és a habilitációk érvényesülésére. Figyelemmel kísérjük az akadémiai doktori fokozat alakulását.

Szeretnénk gondot fordítani arra, hogy a fiatal kutatók nagyobb számban jelentkezzenek a folyóirat hasábjain. E tekintetben külön is felhívjuk szerzőink figyelmét, hogy tanulmányaikkal ne csak saját szakmájukat tájékoztassák, hanem a diszciplínájukon kívülállókra is, akik ilyen módon értesülhetnek a közös haladásról és az új eredményekről, egymás gondjairól. Az az elképzelésünk, hogy a jelenlegi rovatokat fenntartjuk, természetesen nem minden számban, s ha kell, új rovatot is indítunk, például az egyetemi kutatásokról. Az 1994-es májusi közgyűlés határozata értelmében megkezdünk egy új sorozatot a magyar szaknyelv alakításáról.

Az új esztendőben kívánjuk, hogy a gazdasági nehézségek ellenére a magyar tudomány újabb eredményeket érjen el az ország hasznára és a tudomány javára. Amikor örömmel fogadjuk, hogy két külföldön dolgozó magyar származású tudós a múlt esztendőben Nobel-díjat kapott, kifejezzük azt a reményünket is, hogy a hazai kutatás olyan sikereket mutathat fel, amelyek jeles hazai és nemzetközi elismerésében részesülnek.

Köpeczi Béla